

КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ КАТО ЕЛЕМЕНТ НА ОБРАЗОВАТЕЛНО НАПРАВЛЕНИЕ ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА ВЪЗПИТАТЕЛНО-ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС В ДЕТСКАТА ГРАДИНА

Мариана Генчева
Шуменски университет,

Департамент за информация, квалификация и продължаващо образование

Резюме. Конструирването е интересна и привлекателна дейност за детето. В процеса на конструирването детето играе, но също така твори и изгражда самочувствие и увереност в собствените си знания и умения. Конструктивно-техническите и битовите дейности са базов елемент за формиране на начална технологична култура у децата.

Keywords: educational standards, aims forming, expected results, basic technological culture.

Конструирването е интересна и привлекателна дейност за детето. Конструирайки, то играе, а играейки – то се учи да конструира. Първо – то твори и по този начин изгражда самочувствие и увереност в собствените си знания и умения. Второ – то носи отговорност за резултата на своята идея и начина на осъществяването ѝ, защото носи оригиналността на детското мислене. Трето – то е полезно не само за себе си, но и за другите деца. Четвърто – в моделите на своите предмети и чрез действията с тях то проектира един по-добър и по-удобен свят, в който всички живеят по-уютно.

Конструирването едновременно активизира познавателния, емоционалния и волевия потенциал, създава простор на мисленето, развихря въображението и фантазията на детето. Магията на конструирването се открива в усвояването на конструкторска и технологична, художествена и естетическа култура на поведение. Този процес е сложен и продължителен и чрез обучението по техническо и художествено конструирване в предучилищна възраст се полага неговото целенасочено начало.

Образователно направление: Конструктивно-технически и битови дейности

Образователното направление е ориентирано към конструирване и моделиране, обработване и съединяване на материали и грижи за себе си, за дома и детската градина. Основната му ориентация е в две насоки:

1) този вид дейности създават благоприятни условия за надграждане, интегриране и творческо приложение на знанията, уменията и отношенията, усвоени в останалите образователни направления – природен и социален свят, математика, български език, физическо възпитание, изкуства;

2) създават се условия за изграждане на социално-личностни умения за самоутвърждаване, за работа в екип, за съгласуване и сътрудничество, за целенасоченост на действията и поведението, за формиране на точност и прецизност в дейността.

Конструктивно-техническата и битовата дейност се осъществяват чрез образователното направление „Конструктивно-технически и битови дейности“ (КТБД).

Наложилото се осъвременяване на образователното съдържание в предучилищна възраст доведе както до структурно-процесуални, така и до съдържателно-терминологични преобразувания в дейността, отразени в три образователни ядра – „конструиране и моделиране“, „обработване и свързване на материалите“ и „грижи за себе си и дома“, те предоставят новите образователни параметри и динамично-комуникативна тематична обособеност на направлението. Те позволяват осъществяване на продуктивната същност на дейността, на характерната за нея познавателно-практическа основа, при която натрупването на социално-субективен опит е реално само чрез взаимодействие с технически средства и материали в достъпна образователно-технологична среда. Усвояването на знания и умения за конструиране и натрупването на технологичен опит за възприемане на заобикалящата предметна среда е субективно обусловен и продължителен процес, в който всяко дете има свой собствен и индивидуален стил на научаване. Очакванията са той да бъде открит и стимулиран чрез предложено-то в учебната програма образователно съдържание, както и от разнообразните форми и възможностите на техните вариантни комбинации, които осигуряват подходяща и достъпна среда за възприемане, изпробване и изразяване¹⁾.

Извършеното съдържателно реструктуриране позволява прилагане в практиката на динамични, гъвкави и отворени учебно-методически модели за учене и действие, които осигуряват достигане до целта и очакваните резултати като (Иванов, 2001):

- стимулиране на интелектуалната компетентност на детето;
- развитие на специалните способности за конструиране;
- изграждане на нагласи към техниката и технологиите;
- оценяване значението на продукта на собствената дейност и откриване на приложението му в полезни занимания;
- формиране на самостоятелност, увереност и стремеж към успех;
- ориентиране към ученето и учебните изисквания в училище;
- придобиване на прагматично отношение към заобикалящия социален свят.

Образователното направление „Конструктивно-технически и битови дейности“ е част от общата и специалната подготовка на децата за училище. В подготвителната група дейността в най-пълна степен реализира същността на своите три характерни особености – познавателна, практическа и продуктивна, с които гарантира усвояване, обогатяване и усъвършенстване на необходимите и достъпни технологични знания и умения за учене и постигане на успех в училище.

Познавателно-практическият характер на дейността осигурява балансиран образователен процес, в който детето придобива необходимата технологична подготовка като: натрупва знания за свойствата и качествата на материалите; усвоява система от ръчни способности и способности с инструменти за обработване на материалите; изгражда комплекс от познавателни и практически действия за конструиране; запознава се с дейността на достъпни технически обекти и съоръжения; осмисля връзката „конструкция-функция“; осъзнава технологичните параметри на предметите и обектите и на взаимоотношенията между тях в целостта на конструкцията; постига актуално развитие на индивидуалното техническо мислене и техническото въображение и специалните способности за конструиране; усвоява специална терминология от областта на техниката; стимулира желание и интерес за участие в екипна и съвместна конструкторска дейност; изгражда прагматично отношение към продукта на конструкторската дейност и развива собствени идеи за приложение в игрови и творчески дейности; осмисля мотиви за усвояване на технологична култура; изгражда умения и отношение за създаване на уют и красота в заобикалящата го среда; социализира детето към традиционния свят чрез нетривиални подходи (Гайдова, 2005).

По степента на придобитата конструктивно-техническа и битова компетентност, която се констатира чрез диагностициране, се съди за познавателно-възпитателната и социално-приобщаващата стойност на конструктивно-техническата дейност, както и за нейния принос за подготовката на детето за училище. Тя позволява на 6–7-годишното дете успешно да се справи с учебните задачи по бит и технологии в началното училище, както и да използва тези знания и умения при усвояване на съдържанието по другите учебни предмети.

Познавателното съдържание по образователните ядра: конструиране и моделиране (КМ), обработване и свързване на материали (ОСМ) и грижа за себе си и дома (ГСД) е с общопознавателна и конкретно-специализирана насоченост от областта на техниката и технологиите. Има за цел да обобщи придобития от 6–7-годишните деца познавателно-технически и технологичен опит чрез систематизиране на представите им за материалите и предметите като продукти на техниката и технологиите; развиване на синтетичната мисловна дейност за възприемане и анализ на техническите обекти; стимулиране на идеите на техническото въображение.

Въведеният в системата на обучение по КТБД в подготвителната група компенсаторен подход осигурява достатъчно осъществяване на необходимата познавателна и практическа технологична дейност чрез конкретни теми. Очакваните резултати от обучението по КТБД в подготвителната група са част от общата подготовка на децата в училище и от специализираната за усвояване на учебното съдържание по „Домашен бит и техника“ в първи клас¹⁾.

Ядро „Конструирание и моделиране“ (очаквани резултати)

- Осмисля приложението на някои технически устройства в бита.
- Диференцира представи за конструктивните елементи в различно представени модели.
- Осъзнава различните начини за съединяване на конструктивни елементи според вида на материала за конструирание.
- Възпроизвежда в определена последователност демонстрирани от учителя действия за конструктивно-техническа дейност.
- Описва, анализира и сравнява технически параметри на модела и осмисля отношението цяло-части.
- Моделира по собствен замисъл, като допълва елементи, трансформира части, изменя вариативно конструираната.
- Проявява желание за индивидуална и съвместна конструкторска дейност, демонстрира адекватно поведение и технологична култура по време на техническа дейност.
- Оценява значението на собственоръчно изработени модели и открива варианти за тяхното приложение в игрови и практически дейности.
- Проявява инициатива при изграждане на обстановка за игра, като пресъздава чрез конструктивно-техническа дейност обекти от действителността.

Ядро „Обработване и свързване на материали“ (очаквани резултати)

- Натрупва представи за различните видове материали за конструирание – хартия, картон, текстил, дървесина..
- Усъвършенства опита за ръчно обработване и съединяване на материали и използване на подходящи за материала инструменти.
- Следва указания за етапите и начините на работа, представени от учителя чрез образец или словесно.
- Многократно извършва действия в определена последователност в зависимост от материала за конструирание.
- Изпитва удоволствие от извършената дейност и получения продукт;
- Оценява необходимостта от пестеливо изразходване на материалите и демонстрира технологична култура и поведение.
- Приема сътрудничество и работа в екип и демонстрира отзивчивост и добронамереност.

Ядро „Грижи за себе си и дома“ (очаквани резултати)

– Усъвършенства социалния си опит за лична хигиена и опазване на здравето.

– Осъзнава необходимостта и ползата от извършване на самостоятелна обслужваща битова дейност – обличане, измиване, грижи за зъбите и косата, поддръждане на дрехи и други лични вещи и материали, сервиране, отсервиране, почистване, украсяване; демонстрира култура на бита.

– Натрупва опит за поддържане на чистота на работната среда по време на дейност.

– Желает да организира, участва и предава социален опит по време на съвместна битова дейност.

– Натрупва опит за подбор на средствата за създаване на уют в битовата среда.

Педагогическото взаимодействие между децата и възпитателите в съвременната детска градина е основен социално-психологически механизъм за ефективна реализация на подходите във възпитателната работа – личностно-хуманен, дейностен, интегративен, ситуационен.

Технологичният модел на предучилищното възпитание се основава на интеграционното и динамично развиващо се единство между естественото многофакторно детерминиращо развитие на детето от 2 до 7-годишна възраст и педагогическата дейност на възпитателя в условията на детската група в конкретна социална и културна среда (Иванов, 2001).

Преди всичко педагогическото взаимодействие в детската градина е опосредствано от основната дейност, присъща на детето – играта. Игровите форми, мотиви и средства заемат водещо място в организационно-процесуалната и резултативната реализация на взаимодействието. Игровите педагогически технологии и техники имат решаваща роля за реализиране на целите и задачите на педагогическото взаимодействие на всичките му степени. Те гарантират адекватното игрово задоволяване на детските водещи потребности и интереси, осигуряват активността на детето и нейното педагогическо целенасочване от възпитателя. Чрез играта и нейното етапно развитие се създават емоционално и личностно значими ситуации за проява на детската активност във възрастово достъпни и индивидуално-адекватни дейностни и поведенчески форми на личностна и социална реализация (Иванов, 2001).

Педагогическото взаимодействие в детската градина се конструира и функционира като социално-педагогически и културно-формиращ процес. Технологически взаимодействието се реализира чрез интеграция на педагогическото общуване с другите форми на педагогическо влияние – операционно взаимодействие, съвместно-разпределени дейности, самостоятелни детски занимания, работа с родителите и др.

Обобщеният технологичен модел на предучилищното педагогическо взаимодействие притежава следните основни характеристики, произтичащи от статусно-ролевия и структурно-функционалния модел, зададени в програмите за възпитателна работа в детските градини у нас. Динамиката на взаимодействието между възпитателите и контингентите деца е основна негова технологична характеристика, определяща приоритетно представата за него като разновидност на социално и педагогическо взаимодействие. Динамичността на педагогическата абстракция „елементарно педагогическо взаимодействие“ се разглежда от Н. Чакъров като система от динамични връзки, реализирана в конкретни прояви на възпитателната дейност (Чакъров, 1984).

Динамичността като същностна характеристика на педагогическото взаимодействие се съчетава с константността на неговите основни подходи и принципи, разкрити в различните програми и концептуални модели на предучилищното възпитание.

В технологичния механизъм на възпитателното взаимодействие авторският колектив на програмата „Активността на детето в детската градина“ подчертава необходимостта от „балансиране между игра и обучение, педагогическо общуване и самоорганизация, двигателна, психична и социална активност на детето“. Балансираността обективно се проявява в интегрирането между опита и преживяванията на детето в семейната му среда и тяхното развитие в условията на детската градина (Иванов, 2001).

Разглеждането на педагогическото взаимодействие като сложен двустранен, динамичен и балансиран процес налага да се разкрийт и неговите процесуално-технологични характеристики, които го реализират в практическото педагогическо ежедневие на детската градина. Технологията за създаване, поддържане и развитие на взаимодействието „педагог – детска група – дете“ не е и не може да бъде строго нормативно и пространствено-времево регламентирана. Тя представлява основна ценност в репертоара на педагогическите функции и способности на възпитателя. Независимо от този неоспорим факт тази технология може условно обобщено да се представи в рамките на технологичния модел на педагогическото взаимодействие в детското заведение. Тук могат да се посочат следните логически последователни моменти, присъстващи в реалната педагогическа практика (Иванов, 2001):

- взаимно опознаване, приемане и разбиране между възпитател и дете като основни субекти на педагогическото взаимодействие;
- активиране на детската активност;
- конкретизиране на детската активност;
- задаване на образци и модели от възпитателя и тяхното усвояване от детето;
- създаване и включване в процеса на педагогическо взаимодействие на различни средови компоненти, обезпечаващи неговата ефективна реализация;
- включване и участие на педагога в процеса на съвместно организирани с децата дейности, занимания, форми на общуване;

- самостоятелна дейност на детето в индивидуални и съвместни форми;
- усложняване на партньорската и самостоятелната дейност на децата чрез внасяне на елементи с проблемно съдържание в процеса на педагогическото взаимодействие;
- стимулиране на открояването и проявлението на индивидуалната неповторимост на детето в различните аспекти на неговата активност, дейности и поведение;
- вписване на детската индивидуална уникалност с нейните разностранни поведенчески прояви в процеса на общото социално развитие на детската група;
- перспективност в детското развитие чрез единство на минал опит и актуално настояще на детето;
- инициативно-творческа самостоятелност на детето.

Разглежданият технологичен модел на предучилищното педагогическо взаимодействие може да се интерпретира като съвместно конструиран от педагозите и децата социално-педагогически процес, чиято основна цел на всички етапи остава конкретното дете, неговото адекватно възпитание и пълноценно развитие.

При определянето на принципите на педагогическото взаимодействие се има предвид: своеобразието на детството; необходимостта от осъществяване на междуличностно поведение дете-деца-възрастни; вариативността на педагогическите ситуации²⁾.

Принципи на педагогическото взаимодействие

Системно-структурен – осигурява вариране на детската активност; съобразяване с индивидуалния темп на развитие; съчетаване на организирани форми на взаимодействие и самостоятелна дейност на децата.

Емпирично-ситуативен – осигурява единство на практико-познавателната и преобразуващата дейност на децата; овладяване на конкретни знания и на разнообразни умения във връзка с житейската практика на децата; разгръщане на естествения стремеж на децата към впечатления в преднамерени и непреднамерени ситуации на взаимодействие.

Ценностно-мотивиран – осигурява възприемане – изпробване (отразяване) – изразяване (съпреживяване); стимулиране на емоционалната сфера на децата, при което се създава определена нагласа за личностно значима активност.

Сътрудничество – осигурява нов тип общуване, основано на партньорство, уважение, взаимопомощ, поощрение, доверие и толерантност.

Методите на педагогическо взаимодействие осигуряват възможности за осъществяване на практико-познавателна и преобразуваща дейност на детето, с което се стимулира формирането на познавателни, социални, двигателни

и естетически способности. Чрез тях се осъществява съвместна дейност на децата и възрастните в условията на групово сътрудничество, което дава възможност за динамична промяна в позициите им.

БЕЛЕЖКИ

1. Програма за подготвителна група в образователното направление „Конструктивно-техническа и битова дейност“. (2003). В. *Аз Буки*, 20
2. Русинова, Е. и колектив. (1993). *Програма за възпитанието на детето от 2 до 7-годишна възраст*. София: „Даниела Убенова“

ЛИТЕРАТУРА

- Гайдова, Р. (2005). *Трудово-конструктивни дейности*, В. Търново: „Слово“
- Иванов, С. (2001). *Педагогически технологии на взаимодействието в детската градина*. Пловдив: „Макрос“
- Чакъров Н., (1984). *Сравнителна педагогика*. София.

STRUCTURAL AND TECHNICAL OPERATIONS AS PART OF THE EDUCATIONAL DIRECTION IN THE IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL PROCESS IN THE KINDER GARDEN

Abstract. Constructing is an interesting and attractive activity for children. During this process the child builds of the certainty in itself and in its knowledge and skills while playing. The technological activities of construction are a basic element for the formation of a initial technological culture among children.

Associate Professor Dr. Mariana S. Gencheva

Shumen University, Department for information,
qualification and lifelong learning,
Varna, Bulgaria
e-mail: gencheva_mariana@abv.bg